

benne lehet. A *Gruppenbild mit* című részben például ezt olvasom: „Furcsa érzés. Nem nehéz, csak olyan semleges. Nem patetikus, felindult, vagy félelmetes, nem lehet néven nevezni, még érezni is alig lehet...” Lényegében a kötet is ilyen. Nem nehéz, csak megindító, patetikus. Ilyen, mert nem akar ilyen lenni. Egyszerű, nem megindítani vágyó stílusával félelmetes.

Néhány értelemben kilóg a kötetből a *Mindenek szíve*. A sváb témától független, és stílusa miatt is jobb lett volna talán, ha egy másik könyvben talál helyet. Balladaszerű írások, inkább a halálról, mint a konkrét történetekről. Tulajdonképpen rémálmok, amik nem illenek a *Der letzte Schwabe* és annak dramatizált változata, a *Vágonok* című írások közé.

Ezt leszámítva a kötet tiszta, jól szerkesztett, éppúgy, mint az egyes novellák, vallomások. Keretében a történetek összekapcsolódnak, de csak annyira, mint a fejezetek melletti képeken látható óralapokon a számok: hat órát mondunk, anélkül, hogy hozzátennénk, egy órája öt volt. Az ötös számmal kezdődik a könyv, de a kört a kötet végén már a tizenkettes zárja le. A mutató az óralapon végigéért, a történet lezárult a leszámítottak megőrzött vagy lassan halványuló emlékeivel. Közben „pedig tényleg nem történt semmi”, csak bezártuk a kopott családi képek dobozát, és a régiek irán-

ti érzések maguktól oda vezettek, „ahova kellett”.

DÉRI ESZTER

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2007,*
164 oldal, 2500 Ft)

HÁY JÁNOS:

A gyerek

A „gyerek” összoként számtalan dolgot, emléket, élményt idéz fel. Lehetünk szigorú távolságtartók, akkor egyszerű kormeghatározást értünk alatta. Szociálisan érzékenyek, ekkor egy családon, közösségen belül a fiatalabb(ak) megnevezése juthat az eszünkbe. Definíciót is keríthetünk hozzá, ha van némi beteges vonzalmunk a didaktika iránt, s szeretjük a biztos, földközeli dolgokat: a gyerek olyan ember, aki még nem felnőtt (annál tehát nyilvánvalóan kevesebb). Ha spirituálisabb meghatározást keresnénk, azt mondhatnánk, a gyerek a folytonosság, az új élet, a remény, a múlt és a jövő összekapcsolódása, a valahonnan valahová tartás manifesztuma, hisz mindenki volt gyerek, minden nemzedék után jön a következő stb.

Ahogy azonban egyetlen, látszólag súlytalan gesztusként Háy János odateszi e szó elé a határozott névelőt, valami megmozdul: megteremt egy minden eddigi megközelítést elnyelő,

tartalmazó emberi lényt, ahogy a címben, éppúgy a regényben is. Nincs már misztérium, van helyette terheség, iskolatáska, nagyvárosi gimnázium. Van kiért dolgozni, s az apa elfuserált élete értelmet nyerhet, ha neki nem is, legalább majd a gyereknek sikerül, majd lesz belőle valami... (De mi az a valami? – értetlenkedik egyik mellékszereplőnk.) A gyerek segít, hogy fontosnak érezhessük magunkat és felelősséget érezhessünk valakiért. Alkalmas arra is, hogy saját életünk helyett az ő életéért aggódjunk, megmutatva, mennyi szeretet van bennünk, miközben észrevétlenül áttehetjük saját be nem teljesült vágyainkat az ő vállára, akár akarja, akár nem.

Csak egy névelőről van szó, a gyerek azonban már személy, még akkor is, ha neve nincs, személy, aki akárki lehet. Egyedül talán környezetében, családjá számára lehetne több enél, nekünk azonban nincs rá szükségünk. Háy nem titkolja, hogy nem szereplői, hanem mi magunk állunk a középpontban, így aztán személyekkel nem is igazán találkozhatunk. Hogy a gyerek 1960-ban született, vidéki, tehetséges, akihez nagy reményeket fűztek, s akinek a megjövendőlt „tudós” cím helyett a falusi iskola igazgatói posztja és az alkoholizmus jut, mind-mind mellékes. Akárcsak a többi névtelenhez kapcsolódó (remek) anekdoták, melyek

nemcsak hasonlatként funkcionálnak, de megmutatják az óhatatlan párhuzamokat, alapvető kérdéseket, vívódásokat, kényszer és akarás egyetemes konfrontálódását az emberi életben. Falusi környezet, cirka negyvenöt év a gyerek életéből, a Háyra jellemző jellegzetes hang és keserű humor, s valami leírhatatlanul szenvtelen, közönyös hangneme, amihez leginkább egy teremtményeitől elfordult isten képét lehetne társítani, ahogy flegmán átszól a szomszédos asztalnál ülő kollégához, hogy megmutatva, mennyi szeretet van bennünk, miközben észrevétlenül áttehetjük saját be nem teljesült vágyainkat az ő vállára, akár akarja, akár nem.

beszéljék a bolygóikon élők unalmas dolgait, jobb téma híján. A gyerek tehát mindössze egy pont, amihez képest meg tudják határozni önmagukat a környezetében lévők, amihez viszonyulni tudnak. De a végén azért kiderül, neve is van: Laci, de annyi Lacit ismerünk. Hogy csupán egy újabb szocreál építőközből felépített, rendszerváltós regényről volna szó? Szó sincs erről. A szerző által választott tér csak eszköz, tökéletes terep ahhoz, hogy megmutathassa azokat a lélektani folyamatokat (azok hiányát), amelyek sajátos filozófiájában az emberi lét értelmét, célját, hiábavalóságát érintik.

Ebben a világban hamar és kényszerűen megmutatkoznak azok az öröklődő viselkedésminták, amelyek generációról generációra ébresztenek

gyűlöletet a fiúkban apjuk iránt, majd néhány évtizeddel később felháborodást az akkor már felnőttnek számító egykori gyerekekben. Megállíthatatlan körforgás. Háy regénye más környezetben is működne, ám számunkra ez a világ az ismerős, s ez párbeszédre kényszerít.

Mindent összevetve Háy a mélynél is mélyebbre ás regényében. Lehet ezért szeretni vagy utálni, de kétségtelenül hatást gyakorol olvasójára, szerzőnk pedig jól tudja, hogy mit csinál. *A gyerek* nyomasztó és mégis letehető.

CSEPREGI JÁNOS

(*Palatinus Kiadó, Budapest, 2007, 346 oldal, 2900 Ft*)

LACKFI JÁNOS:

Halottnéző

Nézzük meg a borítón a gyermek önarcképét! Mintha a főszereplő rajzolta volna.

Egy kiskamasz fiút látunk, aki annyira bájos tekintetű, mint egy lány. A szempillák és a szemöldök, a szép-re simított haj részletezése egyaránt az ábrázolás feminin jellegét erősítik. Nem is beszélve a rúzspiros szájról.

Mintha ez a fiúgyerek nem találna igazi férfimo-

dellet a környezetében. Mintha apja erős fizikuma ellenére sem mutatna elég maszkulinitást. Talán épp súlyos depressziója miatt. Meglehető, szerepcsere történt szülei között: az irányító funkciót az anya látja el, a kiszolgált pedig az apa. Főként a regény vége felé, amikor Jancsika anyja ágyának dől.

Az elnöiesedésre másik példát is találunk a könyvben. Egy meleg párt kerítőörpésen giccses kapcsolatáról van szó, amely a végére hetero szellemekre jellemző megcsalásos cserbenhagyással végződik.

De vizsgáljuk tovább a képet! A legfeltűnőbb a száj után a szemfogszerű gallér. Rejtett agresszióról lehet itt szó, mely – a toroknál található vonalból kiindulva – erősen el van fojtva. Mintha ez a gyermek érezné, hogy valami nem stimmel a családban. Hogy a szülők lelki egyensúlya kibillenőfélben van, sőt dülöngél, mint a tengerészhajó, ahonnan Jancsika apjának szimbolikusá vált matrózszákja is származik.

A borítón a nagy felületű, sötét öltöny szorongásra utal. Jancsika a fekete ruhás, kalapos ember-től retteg, aki követi őt mindenhol. Hogy ki ez az alak? Lehet, hogy a halál, csak nem kaszával jár, hanem késekkel. Apja öngyilkosságának napján is látni vélték a házukban.

A rajz sérülékeny, melankolikus alkatról árulko-

